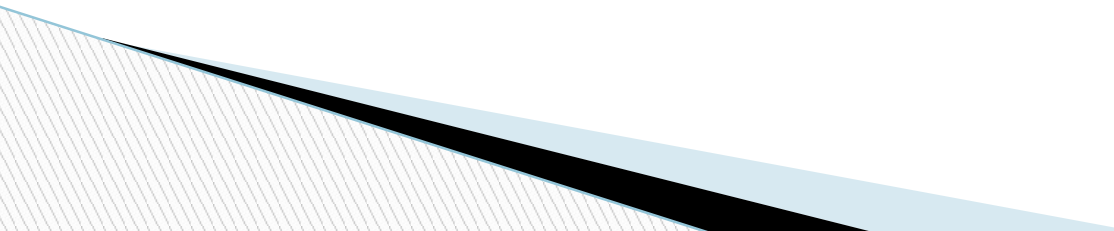

Лекція 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ

План

1. Поняття, ознаки та принципи господарсько-правової відповідальності.
 2. Поняття та види господарських правопорушень.
 3. Досудовий порядок реалізації господарської відповідальності.
 4. Господарські санкції.
-

1. Поняття, ознаки та принципи господарсько- правової відповідальності

Господарська (господарсько-правова)

відповідальність – це вид юридичної відповідальності, яка настає за порушення суб'єктом господарювання норм господарського права.

Ознаки господарської відповідальності:

- ? господарська відповідальність є різновидом юридичної відповідальності;
- ? підставою господарської відповідальності є склад господарського правопорушення.
- ? реалізується у майнових та / або організаційних формах.

Спеціальні принципи господарської

відповідальності:

- ? потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;
- ? передбачена законом відповідальність виробника (продавця) за недоброякісність продукції застосовується незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;
- ? сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання, а також відшкодування збитків не звільняють правопорушника без згоди другої сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;
- ? у господарському договорі неприпустимі застереження щодо виключення або обмеження відповідальності виробника (продавця) продукції.

■ Підстави господарської відповідальності

■ нормативні

- наявність законодавчої або договірної норми про відповідальність правопорушника

■ правосуб'єктні

- наявність у правопорушника та потерпілої сторони господарської правосуб'єктності

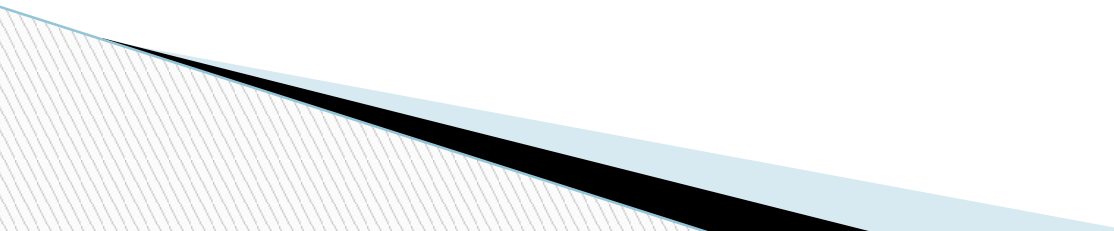
■ фактичні

- наявність у діях правопорушника ознак складу правопорушення

2. Поняття та види господарських правопорушень

■ Види правопорушень у сфері господарської діяльності

- Кримінальні правопорушення (злочини)
 - Адміністративні правопорушення
 - Господарські правопорушення
 - Договірні
 - Позадоговірні
 - Цивільні правопорушення
-

Господарське правопорушення — це протиправна дія або бездіяльність учасника господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного учасника, порушує суб'єктивні права іншого учасника господарських відносин або третіх осіб.

Ознаки господарського правопорушення

- факт господарського порушення
- збитки, завдані порушенням господарського зобов'язання
- причинний зв'язок між протиправною поведінкою порушника і завданими потерпілому збитками
- вина правопорушника-учасника господарських відносин

Договірні правопорушення

На стадії виникнення зобов'язань

- порушення порядку, змісту та строків укладання договорів (ст. 179, 180 ГК);
- процедури врегулювання розбіжностей, що виникають при їх укладанні (ст. 181 ГК);
- вчинення зобов'язання з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства (ст. 207 ГК).

На стадії виконання зобов'язань

- порушення строків виконання договірних та інших господарських зобов'язань ;
- порушення господарських зобов'язань щодо якості поставленої продукції;
- порушення державної дисципліни цін;
- порушення у сфері кредитних та розрахункових відносин;
- порушення господарських зобов'язань щодо перевезень вантажів.

Позадоговірні правопорушення

порушення законодавства про захист економічної конкуренції

порушення прав власника як поєднаних, так і не поєднаних з позбавленням прав володіння

3. Досудовий порядок реалізації господарської відповідальності

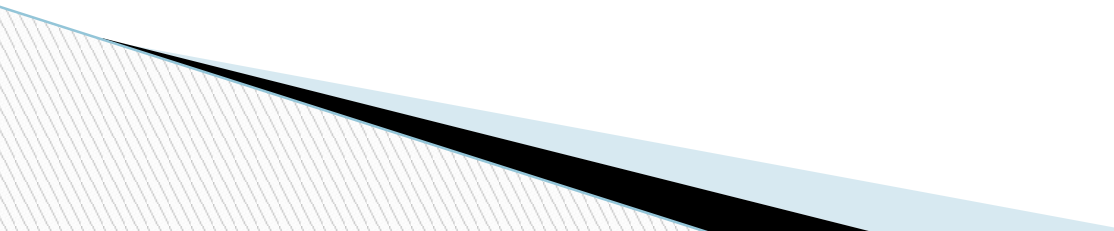

- **Порядок реалізації господарської відповідальності**
 - **Досудовий**
 - **добровільний**
 - якщо не заперечується потерпілою стороною

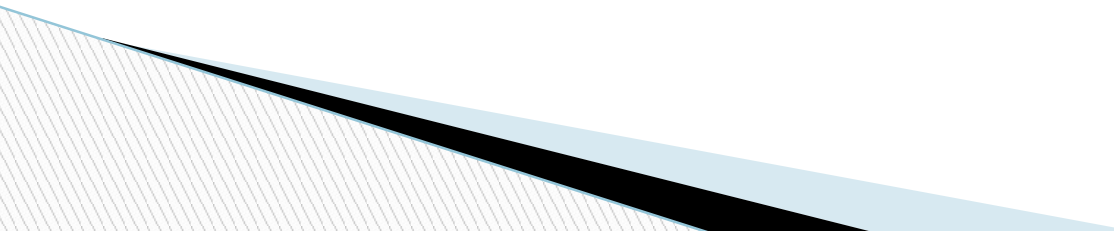
 - **перетензійний**
 - якщо не заборонено законом

 - **Судовий**
 - за будь-яких умов

Послідовність претензійного порядку реалізації господарської відповідальності

- Подача претензії
 - Розгляд претензії (протягом місяця)
 - Повідомлення про результати розгляду претензії
-

Обов'язкові елементи господарської претензії:

- ? повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та особи (осіб), якій претензія пред'являється;
 - ? дату пред'явлення і номер претензії;
 - ? обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;
 - ? докази, що підтверджують ці обставини;
 - ? вимоги заявника з посиланням на нормативні акти;
 - ? суму претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;
 - ? платіжні реквізити заявника претензії;
 - ? перелік документів, що додаються до претензії.
-

4. Господарські санкції

Господарські (господарсько-правові) санкції – це засоби господарської відповідальності, що застосовуються у досудовому чи судовому порядку до суб'єкта господарювання, що вчинив господарське правопорушення з метою його припинення та відшкодування заподіяної цим правопорушенням шкоди.

Склад збитків, що підлягає відшкодуванню:

- ? вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;
- ? додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною;
- ? неодержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;
- ? матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

Види господарських санкцій

■ Господарські санкції

■ штрафні

- застосовуються у випадках, встановлених законом, договором чи рішенням суду

■ оперативно-господарські

- застосовуються потерпілою стороною в односторонньому порядку у випадках, встановлених договором

■ адміністративно-господарські

- застосовуються органами влади у випадках встановлених законом

Штрафні санкції - господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Ознаки штрафних санкцій:

а) завжди застосовуються у вигляді грошової суми;

б) підставою застосування штрафних санкцій є:

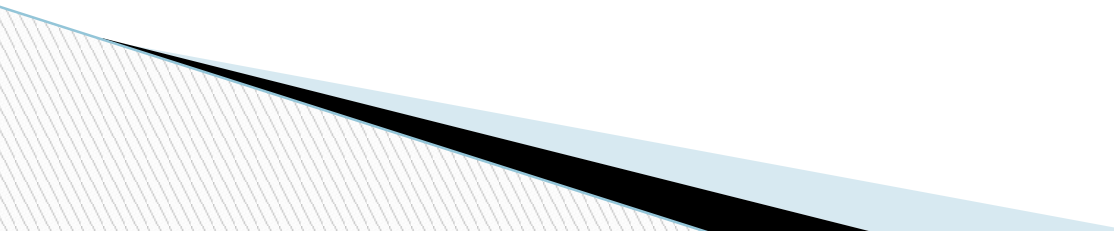
в) суб'єктами права застосування штрафних санкцій є учасники відносин у сфері господарювання;

порушення учасником подарських відносин івил здійснення подарської діяльності; невиконання або

іалежне виконання господарського зобов'язання;

г) законом щодо окремих видів зобов'язань може бути визначений розмір штрафних санкцій, зміна якого за погодженням сторін не допускається.

Способи встановлення розміру штрафних санкцій:

- ? у відсотковому відношенні до суми невиконаної частини зобов'язання;
 - ? у відсотковому відношенні до суми зобов'язання незалежно від ступеня його виконання;
 - ? у певній, визначеній грошовій сумі;
 - ? у кратному розмірі до вартості товарів (робіт, послуг).
-

Неустойка

збитки відшкодовуються в частині залікової неустойки, не покриті й штрафними санкціями

допускається виключна стягнення неустойки тільки штрафних санкцій

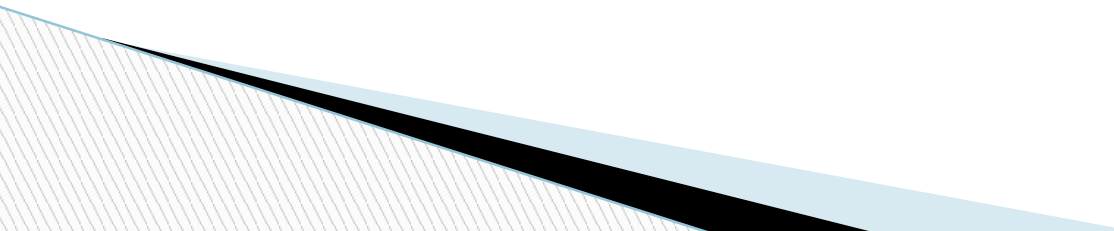
збитки можуть бути штрафна неустойка повній сумі понад штрафні санкції

за вибором кредитора можуть бути стягнуті або збитки, або штрафні санкції

Особливості штрафних санкцій, що застосовуються до підприємств державного сектору економіки:

- ? за порушення умов зобов'язання щодо якості (комплектності) товарів (робіт, послуг) стягується штраф у розмірі 20 % вартості неякісних (некомплектних) товарів (робіт, послуг);
- ? за порушення строків виконання зобов'язання стягується пеня у розмірі 0,1 % вартості товарів (робіт, послуг), з яких допущено прострочення виконання за кожний день прострочення;
- ? за прострочення понад тридцять днів додатково стягується штраф у розмірі 7 % вартості товарів (робіт, послуг), з яких допущено прострочення виконання.

Оперативно-господарські санкції - це заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються потерпілою стороною в односторонньому порядку у випадках, передбачених договором.

Види оперативно-господарських санкцій:

- ? одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, із звільненням її від відповідальності за це - у разі порушення зобов'язання другою стороною;
- ? відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано неналежним чином або достроково виконано боржником без згоди другої сторони;
- ? відстрочення відвантаження продукції чи виконання робіт внаслідок прострочення виставлення акредитива платником, припинення видачі банківських позичок тощо;
- ? відмова управненої сторони зобов'язання від прийняття подальшого виконання зобов'язання, порушеного другою стороною, або повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язанням;
- ? встановлення в односторонньому порядку на майбутнє додаткових гарантій належного виконання зобов'язань стороною, яка порушила зобов'язання;
- ? відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин із стороною, яка порушує зобов'язання.

Адміністративно-господарські санкції – це заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків, що застосовуються виключно у випадках, встановлених законом органами державної влади чи місцевого самоврядування за порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності.

Ознаки адміністративно-господарських санкцій:

- ? підставою застосування є порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності;
- ? санкції застосовуються лише до суб'єктів господарювання;
- ? санкції можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування;
- ? санкції є заходами організаційно-правового або майнового характеру;
- ? санкції спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків;
- ? санкції можуть бути встановлені виключно законами;
- ? санкції можуть бути застосовані до суб'єкта господарювання протягом 6 міс. з дня виявлення порушення, але не пізніше як через один рік з дня порушення цим суб'єктом правил.

Види адміністративно-господарських санкцій:

- ? вилучення прибутку (доходу);
- ? адміністративно-господарський штраф;
- ? стягнення зборів (обов'язкових платежів);
- ? застосування антидемпінгових заходів;
- ? припинення експортно-імпортних операцій;
- ? *застосування індивідуального режиму ліцензування*;
- ? зупинення дії ліцензії (*патенту*) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності;
- ? анулювання ліцензії (*патенту*) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності;
- ? обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання;
- ? ліквідація суб'єкта господарювання;
- ? інші адміністративно-господарські санкції, встановлені законами України.

© А. Чернявський, ЧІБС УБС НБУ